

TROËDSSONKONCERNEN

1922-1991

Särtryck ur
Den osynliga länken
Handelshusen i Göteborg under 1900-talet
Jan Kuuse

Nils Troédsson, 1896–1965.
Grundare av Troédssonkoncernen.

ETT MINDRE HANDELSHUS i Göteborg med inriktning på pappersexport, *Nils Troédsson Paper Co. AB*, startade formellt sett 1944. Inträdet i branschen har dock sin egen förhistoria, och upprinnelsen till företagets verksamhet började långt tidigare.

Efter praktik i trävarubranschen hade Nils Troédsson – född och uppvuxen i Skåne – startat ett handelsbolag i Göteborg 1922 under firmanamnet Nils Troédsson & Co. Under de första åren hade firman uteslutande verkat som trävaruagent i Sverige och på några få utlandsmarknader.

Handelsbolaget Nils Troédsson & Co. utvidgades 1928 med en avdelning för pappersexport. Denna omorganisation skedde ungefär samtidigt som Nils Troédsson blev delägare och verkställande direktör för pappersgrossistfirman Björckander & Co. AB, som ursprungligen inregistrerats i Göteborg 1909. Senare, 1950, blev Troédsson ensam ägare till företaget. Som pappersgrossist kom firman Björckander, särskilt efter andra världskriget, att bedriva en omfattande och dominerande agenturverksamhet för nästan alla svenska pappersbruk på hemmamarknaden och i Danmark. Företaget hade kontor och terminaler i Göteborg, Stockholm, Malmö och Norrköping samt ett antal försäljningskontor i Europa.

År 1938 startade firman Nils Troédsson & Co. ytterligare en verksamhetsgren – avdelningen för import av utländska träslag.

I slutet av andra världskriget, 1944, ombildades firman Troédsson till två fristående aktieföretag, nämligen Nils Troédsson & Co. AB och Nils Troédsson Paper Co. AB. Vid efterkrigstidens början ingick alltså i Troédssongruppen tre försäljningsföretag: Nils Troédsson & Co. AB, Björckander & Co. AB och Nils Troédsson Paper Co. AB. Av

dessa kom Nils Troëdsson & Co. AB att inrikta sig på trävaruimport bland annat av ädelträ. I slutet av 1940-talet byggdes också en anläggning i Göteborg för sågning av utländska träslag och tillverkning av faner. Man bedrev också viss export av trävaror. Den rörelsegren som Nils Troëdsson & Co. AB dock främst kom att förknippas med blev grossisthandel med byggmaterial. Med utgångspunkt från huvudterminalen på Gullbergsvass i Göteborg – en lagerterminal fanns också i Malmö – transporterades byggvaror, snickerier och skivmaterial som spånskivor, plywood, lamell, paneler och laminat till en rad kunder i västra, mellersta och södra Sverige. Från Göteborg skeppades dessa varor delvis också till olika utlandsmarknader. Inom huvudområdet snickerier svarade Tändsticksbolaget för en stor del av leveranserna till Troëdsson, som härvidlag verkade på agenturbasis.

När Nils Troëdsson Paper Co. AB bildades 1944 kom det således att utgöra en del av en betydligt större handels- och grossiströrelse inom Troëdssons företagsgrupp. Men det stannade inte vid detta. Företagsgrundare Nils Troëdsson, som till en början främst ägnade sig åt handelsverksamhet, blev med tiden allt mer engagerad i industriella projekt med betydande intressen i en rad pappersbruk och sågverk. Vid sin bortgång 1965 var således Nils Troëdsson också ägare till fyra industrier, nämligen Håfrestrom AB, AB Göteborg-Dals Pappersbruk, AB Molkoms Bruk (ett mindre sågverk i Värmland) samt Limmareds Skogar AB, som med dotterbolag senare kom att bilda en betydande skogs- och sågverkskoncern. Tidigare hade även ytterligare tre pappersbruk, nämligen Westerviks Pappersbruks AB, Sörstafors Pappersbruks AB i Västmanland och Åmotfors Pappersbruks AB i Värmland, varit i hans ägo.

Med sin mångskiftande verksamhet kan Troëdssonkoncernen i dess helhet knappast ses som ett handelshus i egentlig bemärkelse. Koncernens sammansättning skilde sig i alla händelser från den som flertalet svenska handelshus fick med klar inriktning på enbart handel, och som i de göteborgska exporthusens fall fick en så tydlig kon-

centration på massa och papper. Troëdssonkoncernen var ett konglomerat av olika industriella och kommersiella verksamheter, vilket närmast för tanken till de mycket specifika japanska handelshusen som haft en liknande organisatorisk utformning. Skall Troëdssonkoncernen liknas vid någon motsvarande svensk företagsgrupp som också varit engagerad i handel, ligger väl, trots skillnaden i storlek, den Stockholmsbaserade Johnsonkoncernens företagskonglomerat närmast till hands.

Det första industriprojekt som Nils Troëdsson engagerade sig i gällde Håfrestroms AB med Håveruds och Åsens pappersbruk i Dalsland, där han 1940 gick in som huvuddelägare. Under 1940-talet hade Troëdsson och Håfrestrom långtgående ambitioner att förvärva Billingsforskoncernen – som även omfattade Gustafsfors, Skåpafors och Långed – för att bilda en stark kedja av pappersindustrier i Dalsland. Billingsforsprojektet sprack dock på grund av att ägaren, Göteborgs Bank, 1949 sålde bruken till Bonniers. Det fanns dock flera kritiska röster – även inom ledningen för Billingsforsgruppen – som hävdade att man skulle ha uppnått en bättre företagsintegration om man gått samman med Håfrestrom i stället för att gå in i Bonnierkoncernen.

Håfrestroms fabriker i Håverud och Åsen genomgick omfattande om- och nybyggnader 1951–55. En av pappersmaskinerna i Åsen byggdes om för tillverkning av maskinbestruket papper, och Håfrestroms AB blev därmed det första bruk som tillverkade detta papper. Nils Troëdsson var personligen engagerad i trä- och pappersteknisk utveckling och han insåg behovet av tillämpad forskning på området. Exempelvis var det till stor del genom hans insatser och ekonomiska garantier som Trätekniska Centrallaboratoriet kunde komma till stånd, och genom Nils Troëdssons papperstekniska stipendiefond och donationer kunde åtskilliga unga tekniker få sin utbildning. I sammanhanget kan framhållas att efter Nils Troëdssons bortgång donerades – i enlighet med makarna Troëdssons testamente – år

1967 ett större belopp till en forskningsstiftelse. Ur denna forskningsfond, som i dag vuxit till 150 miljoner kronor, har sammanlagt 50 miljoner kronor delats ut till olika skogsindustriella forskningsprojekt.

Nils Troëdsson var pionjär i Sverige när det gäller det bestrukna papperet och Håfreström fick betydande resurser för att utveckla och producera ett sådant papper. Andra innovationer som Troëdsson introducerade på den svenska marknaden var silikonbehandlat papper för bageriindustrin. Det var också han som i Sverige tidigast insåg betydelsen av one-time carbon paper (OTC-papper), och Göteborg-Dals Pappersbruk blev en tidig exportör av denna växande produkt. Nils Troëdssons insatser på det produktionstekniska planet utgör en parallell till Ekmans och Wærns engagemang i produktutveckling på järn- och cellulosaområdet under 1800-talet.

Håfreström tillgodosåg under 1950-talet en mindre del av sitt vedbehov från egna skogar. Huvuddelen av veden köptes från bondeskogar i Dalsland och Värmland. Genom inköp av Limmareds Skogar i Västergötland 1951 kunde Håfreström utöka sina skogsegendomar. Några år senare, 1954, införlivades ytterligare två pappersbruk med Håfreström. Det ena var AB Göteborg-Dals Pappersbruk och det andra var Sörstafors Pappersbruk i Västmanland. Sistnämnda bruk såldes dock 1960 till Billerud.

Vid krigsslutet 1945 övertog Nils Troëdsson intressen i tre göteborgsbruk som slogs samman under det gemensamma namnet Göteborg-Dals Pappersbruk. De tre bruken, tillkomna i början av 1900-talet och belägna i en storstadsregion utan tillgång på egen massa, hade alla haft en låg årsproduktion av papper. Inte heller det sammanslagna företaget fick en produktion som översteg 15 000 årston. Dock kunde Troëdsson förlägga tillverkningen av det nya, tunna OTC-papperet till Göteborg-Dals Pappersbruk, sedan det blivit dotterföretag i Håfreströmkoncernen.

Av det omfattande företagskonglomerat som byggdes upp kring

Troëdssonkoncernen var det närmast Nils Troëdsson Paper Co. AB och i viss mån trävaruimporten inom Nils Troëdsson & Co. AB som kan karakteriseras som handelshus, medan övriga företagsenheter var verksamma inom produktion eller grossiströrelse. Under sina 40 verksamhetsår, 1944–84, var Troëdsson Paper ett ganska litet handelshus med lokaler på Gullbergsvass. Som mest uppgick försäljningen till cirka 20 000 årston finpapper och kartong och arbetsstyrkan till omkring femton personer. Redan från början hade man pappersförsäljningen helt inriktad på utomeuropeiska marknader. Sin största avsättning hade Troëdsson Paper i Australien. Andra viktiga marknader var Mellanöstern och Fjärran Östern samt Syd- och Västafrika. Produktsammansättningen har hela tiden varit densamma, nämligen finpapper och kartong. Till en början svarade Håfreström för en stor del av pappersleveranserna, men efter hand blev en rad andra bruk – exempelvis Klippan och Lessebo – också leverantörer till Troëdsson Paper.

Nils Troëdsson avled i slutet av 1965. Någon tid före sin bortgång hade han inlett förhandlingar med Klippans Finpappersbruk om en försäljning av Troëdssonkoncernens största enheter – Håfreström och Björckander. Affären fullföljdes 1966 och Klippan tillträdde som ny ägare 1967. I försäljningen till Klippan ingick dock inte Håfreströms dotterbolag Göteborg-Dals Pappersbruk och Limmareds Skogar. Dessförinnan, i början av 1960-talet, hade Troëdsson sålt ut en annan rörelsegren, nämligen importen av trävaror. Ledningen för återstoden av Troëdssons företagsimperium övertogs av hans svärson, Sven-Åke Sjöholm, som bland annat gick in som styrelseordförande för Göteborg-Dals Pappersbruk, Troëdsson & Co. AB (byggnadsmaterial och snickerier), Troëdsson Paper, Molkoms Bruk och Limmareds Skogar. Den nya företagsledningen fann att alternativen för de kvarvarande enheterna var att antingen bygga ut dem ordentligt eller att på sikt finna lämpliga former för en avveckling. I flera fall valdes avvecklingslinjen. År 1978 sålde man Göteborg-Dals Pap-

persbruk, vilket senare nedlagts. Samma år såldes också Troédssons grossiströrelse för byggmaterial och snickerier till Tändsticksbolaget (STAB), medan Molkoms sågverk avyttrades tio år senare, 1988. Den enhet man främst satsade på var Limmareds Skogar, som efter Troédssons död byggdes ut till en modern sågindustri baserad på ett omfattande skogsinnehav. Bland annat på grund av generationsskifte såldes dock Limmareds Skogar 1991.

Vad gäller Troédsson Paper förblev det under hela verksamhetsperioden ett relativt litet handelshus utan större utsikter till expansion. Då Elof Hansson visade stort intresse för firmans pappersaffärer på Australien, ledde detta fram till att Elof Hansson 1984 köpte samtliga aktier i Troédsson Paper. Därmed kom Troédssons handelshusrörelse att ingå i en betydligt större handelshuskoncern.

© Jan Kuuse 1999

© Bokförlaget Atlantis AB, Stockholm 1999

Tryck: Typografen Text & Bild, Stockholm 1999